EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 13.11.2026
COM(2026) 617 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

ekspordilubade kohta 2025. aastal vastavalt määrusele, mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks

1. Sissejuhatus

Määruse (EL) 2019/125 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks)[1] (edaspidi „määrus“) eesmärk on hoida väljaspool ELi asuvates riikides ühelt poolt ära surmanuhtluse täideviimist ning teiselt poolt piinamist või muud julma, ebainimlikku või alandavat kohtlemist või karistamist. Selles eristatakse järgmist:

- kaubad, mis on olemuselt kuritahtlikud ja millega ei tohiks üldse kaubelda (II lisa) ja
- kaubad, millel võib olla seaduslik kasutuseesmärk, näiteks õiguskaitse otstarbel kasutatav varustus (III lisa) või raviotstarbelised kaubad (IV lisa).

III ja IV lisas loetletud kaupadega kauplemise suhtes kohaldatakse teatavaid piiranguid, sealhulgas nõuet taotleda liikmesriigi pädevalt asutuselt luba selliste kaupade eksportimiseks.

Määruse artikli 26 lõikes 3 on sätestatud, et liikmesriigid peavad koostama avaliku iga-aastase tegevusaruande. Aruanne peab sisaldama teavet saadud taotluste arvu, nendes taotlustes käsitletud toodete ja riikide ning nende taotluste suhtes tehtud otsuste kohta. Artikli 26 lõikes 4 on sätestatud, et komisjon peab koostama liikmesriikide avaldatud iga-aastastest tegevusaruannetest koosneva aastaaruande. Aastaaruanne tuleb teha üldsusele kättesaadavaks.

Käesolevas komisjoni aruandes esitatakse teave lubade kohta, mille liikmesriigid on andnud või mille andmisest nad on keeldunud 2025. aastal[2] selliste kaupade ekspordiks, mida on võimalik kasutada piinamiseks või surmanuhtluse täideviimiseks.

Kõik liikmesriigid on teatanud määruse artikli 11 lõike 1 ja artikli 16 lõike 1 alusel antud ja andmata jäetud ekspordilubade arvu ning nimetanud asjaomased kaubad ja sihtriigid. Mõnel juhul on liikmesriikide pädevad asutused teatanud ka ekspordiks lubatud kaupade arvu või kogused ning lõppkasutajate kategooria, kellele kaup tarniti.

Määruse (EL) 2019/125 kohased load

Määruse artikli 11 lõikes 1 ja artikli 16 lõikes 1 on sätestatud, et vastavalt III lisas ja IV lisas loetletud kaupade eksportimiseks[3] on vaja luba.

III lisas on loetletud teatavad kaubad, mida on võimalik kasutada piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks. III lisas nimetatud kaubad kuuluvad järgmistesse rubriikidesse: inimeste ohjeldamiseks välja töötatud seadmed; relvad ja vahendid, mis on välja töötatud õiguskaitse eesmärgil, sealhulgas massirahutuste ohjamiseks või enesekaitseks; ning relvad ja seadmed, mis levitavad tegutsemisvõimetuks

[1] ELT L 30, 31.1.2019, lk 1.

[2] Aruanne ei sisalda teavet selle kohta, kuidas eksportijad kasutasid määruse V lisa kohast liidu üldist ekspordiluba IV lisas loetletud kaupade eksportimiseks.

[3] Määruse artikli 2 punktis d on eksport määratletud kui „kaupade väljaviimine liidu tolliterritooriumilt, sealhulgas tollideklaratsiooni nõudvate kaupade väljaviimine ning kaupade väljaviimine pärast ladustamist vabatsoonis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 tähenduses“.

muutvaid või ärritavaid keemilisi aineid, mida õiguskaitseasutused tohivad kasutada massirahutuste ohjamiseks või enesekaitseks. IV lisas on loetletud teatavad kemikaalid, mida on võimalik kasutada surmava süsti tegemiseks.

Välja arvatud juhul, kui IV lisas loetletud kaupade eksportimiseks kasutatakse V lisas sätestatud liidu üldist ekspordiluba, tuleb selliste kaupade eksportimiseks hankida ekspordiluba asjaomase liikmesriigi pädevalt asutuselt; need on loetletud määruse I lisas.

Liidu üldises ekspordiloas osutatud sihtkohtadesse eksportimiseks ei ole tavaliselt vaja hankida liikmesriigi välja antavat individuaalset või koondluba. Senise lähenemisviisi kohaselt lisatakse kolmas riik V lisasse juhul, kui see riik on ratifitseerinud asjakohase rahvusvahelise lepingu, millega võetakse kohustus kaotada surmanuhtlus kõigi kuritegude eest. Nende riikide puhul, kes ei ole Euroopa Nõukogu liikmed, tähendab see, et asjaomane riik peab olema reservatsioonideta ratifitseerinud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti teise fakultatiivse protokolli.

Kui on aga põhjust kahelda eksportija suutlikkuses pidada kinni liidu üldise ekspordiloa tingimustest või ekspordikontrolli käsitlevatest õigusaktidest, võib pädev asutus keelata eksportijal kõnealust luba kasutada.

Määruse artikli 20 lõikes 2 on märgitud, et liikmesriigi antav ekspordiluba võib olla individuaalne luba (luba eksportida ühele kolmanda riigi lõppkasutajale või kaubasaajale) või koondluba (luba eksportida ühele või mitmele kindlaksmääratud lõppkasutajale või edasimüüjale ühes või mitmes kindlaksmääratud kolmandas riigis)[4].

Määruse artiklitega 3, 4 ja 5 keelatakse vastavalt II lisas loetletud kaupade eksport, import ja transiit. Pädevad asutused võivad teha sellest keelust erandi, kuid vaid juhul, kui tõendatakse, et asjaomaseid kaupu kasutatakse nende ajaloolist tähtsust silmas pidades üksnes avalikuks eksponeerimiseks muuseumis (kas kolmandas riigis või kooskõlas artikliga 4 mõnes liikmesriigis).

2. Antud ja andmata jäetud load

2025. aastal oli teatatud lubade koguarv 277 ning lubade andmisest teatas 12 liikmesriiki ning Ühendkuningriik seoses Põhja-Iirimaaga[5]. Ülejäänud liikmesriigid teavitasid komisjoni, et nad ei olnud saanud ühtki määruse kohast loataotlust, mis viitab sellele, et tegevus selles valdkonnas on piiratud. Nagu eelmisteski aruannetes, ei ole andmete hulk põhjapanevate järelduste tegemiseks piisav.

[4] Artikli 2 punktis p on esitatud mõiste „individuaalne luba“ terviklik määratlus. Artikli 2 punktis q on esitatud mõiste „koondluba“ terviklik määratlus.

[5] Ühendkuningriik, kui käesolevat määrust kohaldatakse Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga vastavalt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingule lisatud Iirimaa ja Põhja-Iirimaa protokolli artikli 5 lõikele 4 koostoimes kõnealuse protokolli 2. lisa punktiga 47.

Kuna määruse artiklis 2 esitatud individuaalse loa ja koondloa määratlus ei sisalda kvantitatiivset osa, ei anna antud lubade arv aimu lubadega hõlmatud kaupade arvust ega kogusest. Samuti ei tehta teabes, mille liikmesriigid komisjonile esitavad, tavaliselt vahet individuaalsetel ja koondlubadel.

Liikmesriigid andsid teada, et nad lükkasid 2025. aastal tagasi viis ekspordiloa taotlust. Need taotlused esitati III lisa punktides 3.1[6] ja 3.3[7] loetletud kaupade kohta, mis on ette nähtud eksportimiseks Hiinasse, Andorrasse ja Venemaa Föderatsiooni.

Määruse artiklitega 3, 4 ja 5 keelatakse vastavalt II lisas loetletud kaupade eksport, import ja transiit. Määrusega lubatakse riikide pädevatel asutustel teha sellest keelust erand, kuid vaid juhul kui tõendatakse, et asjaomaseid kaupu kasutatakse nende ajaloolist tähtsust silmas pidades üksnes avalikuks eksponeerimiseks muuseumis (kas kolmandas riigis või kooskõlas artikliga 4 mõnes liikmesriigis). Pädevad asutused teatasid, et 2025. aastal nad selliseid erandeid ei teinud.

Käesoleva aruande *1. lisas* on esitatud ülevaade komisjonile teatatud ning liikmesriikides ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga antud ekspordilubade ja nende andmisest keeldumiste arvust ajavahemikul 2017–2025.

Käesoleva aruande *2. lisas* on esitatud teave liikmesriikide poolt III lisas loetletud kaupadega seoses antud ja komisjonile teatatud ekspordilubade arvu kohta aastal 2025.

Käesoleva aruande *3. lisas* on esitatud teave sihtkohtade kohta, kuhu aastal 2025 seoses III lisas loetletud kaupadega ekspordiluba anti või selle andmisest keelduti.

Käesoleva aruande *4. lisas* on tehtud kokkuvõte komisjonile esitatud teabest lubatud ekspordi teatatud lõppkasutuse kohta aastal 2025 seoses III lisas loetletud kaupadega.

Käesoleva aruande *5. lisas* on esitatud üksikasjalik ülevaade III lisas loetletud kaupade lubatud ekspordist 2025. aastal.

Käesoleva aruande *6. lisas* on esitatud teave liikmesriikide poolt ja Ühendkuningriigi poolt seoses Põhja-Iirimaaga IV lisas loetletud kaupade jaoks antud ja komisjonile teatatud ekspordilubade arvu kohta aastal 2025.

Käesoleva aruande *7. lisas* on esitatud teave sihtkohtade kohta, kuhu aastal 2025 seoses IV lisas loetletud kaupadega ekspordiluba anti või selle andmisest keelduti.

Käesoleva aruande *8. lisas* on tehtud kokkuvõte komisjonile esitatud teabest lubatud ekspordi teatatud lõppkasutuse kohta aastal 2025 seoses IV lisas loetletud kaupadega.

Käesoleva aruande *9. lisas* on esitatud üksikasjalik ülevaade IV lisas loetletud kaupade lubatud ekspordist 2025. aastal.

[6] Kaasaskantavad relvad või seadmed, millega doseeritakse tegutsemisvõimetuks muutvat või ärritavat keemilist ainet ühele inimesele või levitatakse sellise aine annus nt kas pihustades või pilvena väikeses piirkonnas.
[7] Pipragaas (Oleoresin capsicum, OC) (CAS RN 8023-77–6).